

فرهنگ توصیفی و تحلیلی
آثار برگزیده نمایشی
(فرانسه - فارسی)

دکتر شهناز شاهین

تهران

۱۳۸۴

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

شاهین، شهناز، ۱۳۲۴ -

فرهنگ توصیفی و تحلیلی آثار برگزیده نمایشی (فرانسه - فارسی) / شهناز شاهین. — تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۸۴. هفت، ۲۴۴ ص.؛ مصور. — («سمت»؛ ۸۹۸ زبان فرانسه؛ ۲۷) بها: ۱۹۰۰۰ ریال.

ISBN 964-459-946-2

عنوان اصلی: Dictionnaire descriptif et analytique des œuvres dramatiques choisies (Français-Persan).

فهرستوی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. ۲۳۳.

۱. نمایشنامه — تاریخ و نقد. ۲. نمایشنامه فرانسه — تاریخ و نقد. ۳. نمایشنامه فارسی — تاریخ و نقد. ۴. نمایشنامه نویسان. الف. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت). ب. عنوان.

۸۰۹/۲

PN ۱۷۰۷ / ش ۲ ف ۴

۸۴۰۹۹۲۰

کتابخانه ملی ایران

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

فرهنگ توصیفی و تحلیلی آثار برگزیده نمایشی (فرانسه - فارسی)

دکتر شهناز شاهین (دانشیار دانشگاه تهران)

چاپ اول: تابستان ۱۳۸۴

تعداد: ۱۰۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

قیمت ۱۹۰۰۰ ریال. در این قیمت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندهگان و عوامل

توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

آدرس ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،

روبروی پمپ گاز، کدپستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۲-۴۲۴۶۲۵۰.

www.saml.ac.ir

info@saml.ac.ir

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و جز اینها برای «سمت» محفوظ است (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

سخن «سمت»

یکی از اهداف مهم انقلاب فرهنگی، ایجاد دگرگونی اساسی در دروس علوم انسانی دانشگاهها بوده است و این امر، مستلزم بازنگری منابع درسی موجود و تدوین منابع مبنایی و علمی معتبر و مستند با در نظر گرفتن دیدگاه اسلامی در مبنای و مسائل این علوم است.

ستاد انقلاب فرهنگی در این زمینه گامهایی برداشته بود، اما اهمیت موضوع اقتضا می کرد که سازمانی مخصوص این کار تأسیس شود و شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۶۳/۱۲/۷ تأسیس «سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها» را که به اختصار «سمت» نامیده می شود، تصویب کرد.

بنابراین، هدف سازمان این است که با استمداد از عنایت خداوند و همت و همکاری دانشمندان و استادان متعهد و دلسوز، به مطالعات و تحقیقات لازم بپردازد و در هر کدام از رشته های علوم انسانی به تألیف و ترجمه منابع درسی اصلی، فرعی و جنبی اقدام کند.

دشواری چنین کاری بر دانشمندان و صاحب نظران پوشیده نیست و به همین جهت مرحله کمال مطلوب آن، باید به تدریج و پس از انتقادهای و یادآورهای پیاپی ارباب نظر به دست آید و انتظار دارد که این بزرگواران از این همکاری دریغ نورزند.

کتاب حاضر برای دانشجویان رشته زبان و ادبیات فرانسه در مقطع کارشناسی به عنوان منبع کمک درسی برای درس «نمایشنامه» تدوین شده است. امید است علاوه بر جامعه دانشگاهی، سایر علاقه مندان نیز از آن بهره مند شوند.

از استادان و صاحب نظران ارجمند تقاضا می شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، این سازمان را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری دهند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
هفت	فهرست تصاویر
۱	پیشگفتار
۳	مدخلها
۲۳۳	منابع
۲۳۴	نمایه (بر اساس عنوان نمایشنامه‌ها)
۲۳۹	نمایه (بر اساس نام نمایشنامه‌نویسان)

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
۶۷	دو شخصیت سوزی و مرکور (آلفریون مولیر در کمدی فرانسز، ۱۹۷۳)
۶۷	آنتی گون و نگهبان با لباس امروزی (آنتی گون ژان آنوی)
۶۸	نیاکان بی رحمی خود را تشدید می کنند (اثر کاتب یاسین، به کارگردانی ژان ماری سهره)
۶۸	مژده ای به مریم (اثر پل کلودل در تئاتر فرانسه)
۶۹	آمده یا چگونه می توان از شر آن خلاص شد (اثر اوژن یونسکو)
۶۹	خسیس (اثر مولیر به کارگردانی ژاک موکتر)
۷۰	بکت (اثر ژان آنوی در تئاتر مونپارناس)
۷۰	آقای زوردن و معلمهایش (برژوای نجیب زاده اثر مولیر، ژوئن ۱۹۵۱)
۷۱	بنیان امپراتوری (اثر بوریس ویان)
۷۱	صندلیها (اثر اوژن یونسکو در استودیو شانزه لیزه)
۷۲	دونل سیرانو در تماشاخانه هتل دو بورگنی (۱۶۴۰) سیرانو دو برژراک (اثر ادمون روستان)
۷۲	لونی ژووه (دون ژوان اثر مولیر)
۷۲	ژرار فیلیپ در نقش ردیگ (لوسید اثر کورنی در T.N.P.)
۱۲۵	اسکوربال (اثر میشل دو گلدنرود)
۱۲۵	ولادیمیر و استراگون در حمل بار به لاهی کمک می کنند (در انتظار گودو اثر ساموئل بکت)
۱۲۶	الکتر (اثر ژان ژیرودو در کمدی فرانسز)
۱۲۷	دیوانه شایو (اثر ژان ژیرودو)
۱۲۷	ارگانت و ژرونت (حیله های اسکاپن اثر مولیر به کارگردانی لونی ژووه)
۱۲۸	آخر بازی (اثر ساموئل بکت)
۱۲۸	لونی ژووه (کتوک اثر ژول رومن در تئاتر لونی ژووه)
۱۲۹	دون آلوارو و دخترش ماریان (استاد ساتیاگو اثر هانی دو مونترلان)
۱۲۹	پزشک اجباری (اثر مولیر به کارگردانی ژان مهیر)
۱۳۰	هوگو و هدر (دستهای آلوده اثر ژان پل سارتر)
۱۳۰	توماس دیافواروس نشسته در کالسکه بچه (بیمار خیالی اثر مولیر به کارگردانی ژان مهیر)
۲۲۶	رواج بلیدی (اثر ژاک اودبیرتی در تئاتر لایرویر)

۲۲۷	ژرار فیلیپ در نقش پردیکان (با عشق نمی توان شوخی کرد اثر آلفرد دوموسه)
۲۲۷	مادلن رنو در نقش وینی (آه روزهای خورش اثر ساموئل بکت)
۲۲۸	اسقف اعظم و یکی از راهبه ها (پور روایال اثر هائری دومونترلان)
۲۲۸	متکلفان مسخره (اثر مولیر در کمدی فرانسر)
۲۲۹	ژان لوئی بارو در نقش برانژه (کرگدن اثر اوژن یونسکو در تئاتر فرانسه)
۲۲۹	دون سالوست (در روی بلاس اثر ویکتور هوگو در کمدی فرانسر)
۲۳۰	ملکه مرده (اثر هائری دومونترلان در کمدی فرانسر)
۲۳۰	توپاز (اثر مارسل پانیول در تئاتر ژیمناز)
۲۳۱	اویوشاه (اثر آلفرد ژاوی، تئاتر T.N.P. پاریس)
۲۳۱	کفش اطلسی (اثر پل کلودل به کارگردانی گروه رنو - بارو)
۲۳۲	ویکتور یا قدرت در دست بچه ها (اثر روزه ویتراک به کارگردانی آنوی)

پیشگفتار

فرهنگ توصیفی و تحلیلی آثار برگزیده نمایشی حاصل پژوهشی است که با یاری معاونت پژوهشی دانشگاه تهران در اسفند ماه ۱۳۷۹ تصویب گردید.

از آنجا که در ایران، فرهنگی مختص آثار نمایشی وجود ندارد و بسیاری از آثار که غالباً از شهرتی جهانی برخوردارند در کشور ما ناشناخته مانده، نه ترجمه شده و نه به اجرا درآمده‌اند، بر آن شدم که به تهیه این فرهنگ مبادرت ورزم. در کتاب حاضر سعی بر این بوده است که در حد امکان نمونه‌هایی از انواع مختلف نمایشی (کمدی، تراژدی، درام و...) از میان برجسته‌ترین آثار، از قرون وسطی تا عصر حاضر، انتخاب شود. ابتدا چکیده نمایشنامه‌ها و سپس بخش کوتاهی ارائه گشته که با علامت $\diamond$ مشخص شده است. در این بخش، که گاهی به فراخور موضوع کمی مفصل‌تر است (مانند *آوازه‌خوان طاس اثر یونسکو*) درونمایه‌های نمایشنامه، اندیشه و زیباشناسی نویسنده در ارتباط با عصر و جریان ادبی که بدان تعلق دارد مورد بررسی قرار گرفته است و جایگاه اثر را در مجموعه آثار نویسنده مشخص می‌سازد. در بیشتر موارد به تحلیل یک یا چند اثر برای معرفی نویسندگانی چون آپولینر، وینی، پیراندلو یا برشت اکتفا شده است ولی گاه به بررسی اغلب آثار نویسندگانی چون کورنی، راسین یا مولیر که بر تارک ادبیات قرن هفده فرانسه درخشیدند، یا ماریوو که در قرن هجده شاهکارهای ماندگاری خلق کرد، یا یونسکو، نمایشنامه‌نویس پیشروی تئاتر پوچی، پرداخته شده است.

می‌دانیم که از اواخر قرن نوزده درهای تئاتر سراسر اروپا به روی صحنه‌های تئاتر فرانسه گشوده شد و از سال ۱۸۸۸، آثار نمایشنامه‌نویسان بزرگ اغلب کشورها در فرانسه به اجرا درآمد. با وجود اینکه این فرهنگ بیش از ۲۷۰ اثر نمایشی را در برمی‌گیرد که به ۱۳۵ نویسنده مختلف تعلق دارد، مسلماً در چهارچوب محدود آن معرفی آثار برجسته تمام نویسندگان بزرگ جهان میسر نبوده است. به همین خاطر توجه خود را بیشتر به آثار نویسندگان فرانسوی زبان معطوف ساختم و به ارائه نمونه‌ای چند از آثار نویسندگان دیگر کشورها مانند انگلیس، آلمان، ایتالیا، ایران، لبنان، روسیه یا اسپانیا بسنده کرده‌ام.

ضمناً عناوین تمام نمایشنامه‌ها به زبان فرانسه ارائه شده است.

در فرهنگ حاضر تعداد نمایشنامه‌نویسان قرن بیستم بیش از نیمی از نویسندگان دیگر اعصار است و نمایشنامه‌هایی که از آنها ارائه شده، رقمی بیش از ۱۵۰ نمایشنامه را تشکیل می‌دهد. لیکن بسیاری آثار ارزنده‌ای که به دلایل مختلف، نامی از آنها به میان نیامده است و می‌توانند موضوع فرهنگهای دیگری قرار گیرند.

برای دسترسی آسان‌تر به مطالب، دو نمایه در نظر گرفته شده است. عنوان فارسی نمایشنامه‌ها (و معادل آنها به فرانسه) نمایه اول، اسامی و آثار نمایشنامه‌نویسان (سال تولد و احياناً فوت آنها) موضوع نمایه دوم را تشکیل می‌دهد.

شایان ذکر است که برای تهیه این کتاب از متون نمایشنامه‌های مختلف، فرهنگهای گوناگون و به‌ویژه فرهنگ زیر بهره جسته‌ام:

Dictionnaire des grandes œuvres de la littérature française, sous la direction de Henri Mitterand.

در پایان مراتب سپاس خود را از دو همکار محترم در دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه تهران، خانمها دکتر مهوش قویمی و دکتر ناهید شاهوردیانی که تا نیمه راه با من همگام بوده‌اند، ابراز می‌دارم و از دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری این دو دانشگاه، آقایان مسعود قارداش‌پور و روح‌الله حسینی که مرا در تدوین بخشی از این فرهنگ یاری نموده‌اند، صمیمانه تشکر می‌کنم؛ همچنین از گروه زبان و ادبیات فرانسه و مدیریت تدوین منابع درسی و علمی «سمت» که در ویراستاری کتاب حاضر کمال دقت را داشته‌اند سپاسگزاری می‌نمایم.

امید است که تدوین این فرهنگ، برای دانشجویان و عموم مردم علاقه‌مند به ادبیات نمایشی گام کوچکی باشد در راه تجدید خاطره با آثار قدیم و آشنایی با آثار جدید نمایشی. همچنین انتظار می‌رود که این آشنایی انگیزه‌ای برای علاقه‌مندان این هنر فراهم آورد، آنها را تشویق به مطالعه اصل نمایشنامه‌ها بگرداند و باعث رونق ادبیات نمایشی و شکوفایی تئاتر ایران گردد.

مؤلف